

„Meeles mul meloodia“

„Äkitselt sai võimalikuks kõigile kõike öelda, kuid järele mõeldes polnudki midagi mida öelda.“^[1]

Bertolt Brecht

Kesksed teemad, mida eesti kunstnik Olivia Verev korduvalt käsitleb ning reflekteerib hõlmavad kommunikatsiooni ja aega. Oma heliinstallatsioonides, videodes ning performansites küsib ta, kas ja kuidas inimesed endid ümbritsevaid kommunikatsioonistruktuure mõista suudavad. Milline roll on tehnikal inimestevahelistes suhetes? Milliseid suhtluskanaleid me valime? Mis punktis lahustuvad üksikud sõnumid üldises arusaamatu tormamise virrvarris? Millal ületatakse mõistmise piir? Millal jõutakse ekstreemsuseni? Eelnevate küsimuste kontekstis muutub Olivia Verevi raadio paradoksaalseks meediumiks, mis töötab samaaegselt nii ühendava kui ka distantseeriva vahendina. Ühelt poolt toimib see kontakti soodustavana: võimaldab inimestel üheaegselt samal raadiojaamal püsida, teisalt kujutab see distantsi, mis ei kao olenemata signaalide ülekandest saatja ja vastuvõtja vahel.

Oma olemuselt on raadio signaalide vahendajana äärmiselt ühesuunaline, kuulajal puudub võimalus toimuvast otseselt osa saada, ise vastusignaale raadiojaama või teiste kuulajateni saata. Sellegipoolest kuulub raadio massimeedia vahendite hulka, signaalide kogemine samal ajahetkel seob inimesi ning loob seeläbi avaliku ruumi.

Verevi heliinstallatsioonis *Broadcast Loops* ripuvad laest kümme raadiot ning mängivad varieeruvate intervallidega Frankfurdi raadiosaadete sissejuhatavaid meloodiad. Iga täistunni möödudes lülituvad mõned aparaatidest sisse ning edastavad sünkroonselt värsket uudistesaadet. Paralleelselt ettemängitavad uudised häirivad oma helitugevusega üksteist, mis muudab informatsiooni detailide haaramise praktiliselt võimatuks. Üksikuid signaale mõistame süstematiseeritud ning vastavalt meie tajule töödeldud informatsioonina, kuid koos tekitavad need dissonantse müra.

Proov edastada infot kollabeerub üksikute jaamade konkurentsi tõttu, mis agressiivses võitluses kuulajate piiratud tähelepanu ning ajaressursi pärast end üksteistele tõestama peavad. Selles rabelemises ei õnnestu aga õigupoolest ühelgi neist sõnaõigust saada. Olenemata püüust ei saavuta ükski neist autoriteeti, võitjaroll jääb utoopiliseks unistuseks. Info arusaadavuse huvides valiksime me tavapärasel olukorras muidugi ainult ühe

nimetatud saatjatest, püüaksime ühtainukest signaali korruga. Verevi töös kuulub Frankfurdi raadioedastus tänu vindi ülekeeramisele pigem arusaamatu raginana: põhimõtteliselt seatakse publik vastamisi äärmiselt mitmetähenduslike kodeerimatute helisignaalide kooskõlaga.

Kõne all olevat impulsside üledoosi tingitud fenomeni esineb samahästi meie argitegemistes: Verev sattus Saksamaal viibitud aasta jooksul tihti olukordadesse, mis talle sarnast mõju avaldasid nagu installatsioonis kasutatud raadiote põhjustatud mõistetamatu müra. Juhtusid võõras keelekeskkonnas rohkem inimesi üheaegselt rääkima, kippusid vestluse detailid seosetuks muutuma, takerdus ta keele- ja sõnafragmentidesse, millest ühtse informatsiooni eraldamine ta võimeid ületas. Eelnevast lähtudes võiks Olivia Verevi heliinstallatsiooni ka tema isikliku võõra keeleruumiga seotud kogemuste refleksioonina mõista, mis antud tööle omakorda biograafilise mõõtme lisab.

Veel ühe tasandi tekitab heliinstallatsioonile saadete sissejuhatavatest helidest koosnev muusikaline arranžering, luues uudiste vahelpeal kõlava iseseisva kompositsiooni. Sarnaselt paljudele teistele heliinstallatsioonidele on ka Verevi töö toimimismehhanism ajal baseeruv, tähtis on, et näituse külastaja installatsiooni meeltega kogeb, laseb selle ajadimensioonil enesele mõju avaldada.

Inimese ajataju kujundavad mälestused ning kujutelmad, enamikul meist puudub absoluutne mälu, kogetu vormub ning võõrandub meelde tuletamise protsessi käigus. Aja tajumine sõltub mineviku meenutustest, hetke teadvusest ning hüpoteetilisest tulevikuvisionist.

Broadcast Loops manipuleerib subtiilselt kordustega, peegeldab kaasaja infotulva ning viimase tagajärgi. Täistunni live-uudised näivad end kordavat, kuna me ei suuda mürahulgast igal korral uut eristada. Meie mälus kajastub kuulnud ragin alati sarnasena, kuigi uudiste teemad vahetuvad ja seega ka kostev heli. Kogu see sõnaline infokompleks redutseerub inimese tajufiltri piiratuse tõttu mõistetamatuks häirivaks müraks.

Uudised on kokkuvõtte ühiskonnast kui relevantset klassifitseeritud informatsioonist, mis kujundavad teatavat tüüpi kokkuleppelise kollektiivmälu, mille koostamisel on hulgest ebaolulisest teabest välja filtreeritud üks intrigeerivam lõik.

Infoühiskonna uudistetulvas suhtub elanikkond üksikutesse sündmustesse tuimalt, kollektiivsesse mällu talletuvad ainult erilisemad laiaulatuslikud katastroofid. Uudistesaadet peaksid edastama üldisi huve kajastavat kokkupakitud infot, Verevi installatsioonis aga kaovad ühtlases müras.

Frankfurdi külastajate konfronteerimiseks millegi neile tuttavlikuga valis kunstnik teadlikult oma seade jaoks kohalikest raadiosaadetest pärinevad meloodiad. Õigupoolest pole ka

võõrale äratundmatu, et tegemist raadiosaateid sissejuhatavate helilõikudega, kuna need järgivad laiemalt kui ainult regionaalselt levinud stereotüüpseid mustreid. Raadiomeloodiad muunduvad tänu oma asendatavusele mittekoha-spetsiifiliseks, nende struktuur ning helimuster on globaalses plaanis korduv. "Meeles mul meloodia" – nii kõlab rida ühest Eesti rahvuslikust laulust.

(Tänu maailma aina intensiivsemale tehnologiseerumisele/digitaliseerumisele elab klassikaline raadio kui meedium läbi transformatsiooni ning asendub aegamisi uute seadmetega. Uusmeedia, nagu näiteks kasutajate endi genereeritud online-raadiojaam lastFM või amatöörvideoplatvorm YouTube integreerivad ka raadio funktsiooni ning arendavad seda interaktiivseid võimalusi arvestades edasi. Raadio, juba iseenesest tehniline revolutsioon, distantseerub tegelikult praegusel ajahetkel iseendast.)

Vandel Do

[1] „Man hatte plötzlich die Möglichkeit allen alles zu sagen, aber man hatte, wenn man es sich überlegte, nichts zu sagen.“

Bertolt Brecht "Radiotheorie 1927-1932" in: Schriften zur Literatur und Kunst 1, 1920-1932, Suhrkamp Verlag